JOH. LUDOVICI FABRICII

ΔΙΑΛΕΞΙΣ

De

LIMITIBUS OBSEQUII ERGA HOMINES.

AD

ILLUSTRISSIMUM VIRUM

CAROLUM BERTIÆ.

HEIDELBERGÆ.
Impenſis JOH. MICHAELIS RüDIGERI, Bibliopol.
Literis SAMVELIS AMMONII, Acad. Typog.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ THEOLOGICA
inter
EUBULUM & THEOPHILUM,
De
Limitibus Obſequii
erga
Homines.

EUB.

AIn verò? Doxaſta igitur noſter mandato Principis obedire noluit, neque ullis rationibus ullâve autoritate eò potuit adduci? Fortè ipſi non luculenter ſatis demonſtrâſti, quodnam ſit officium Subditorum.

THEOPH. Imò verò ipſas divinæ Majeſtatis leges ingeſſi, eorumque omnium commonefeci, quæ circa hanc Rom.
rem in ſacris oraculis præcepta extant. Recitavi illud *Pauli*: XIII.1.
Omnis anima Poteſtatibus Supereminentibus ſubjecta eſto- His 2.5.
enim ſi quis obſiſtit, Divinæ obſiſtit ordinationi- Quapropter ne- 1. Pet. II.
ceſſe eſt ſubjici, non ſolum propter iram ſed etiam propter conſcien- 13.14.18.
tiam. Tùm & iſta *Petri*: *Proinde ſubjecti eſtote humanæ ordinationi propter Dominũ, ſive Regi, ut Supereminenti Poteſtati, ſive Præſidibus, ut qui per Eum mittuntur- Servi ſubditi eſtote cum*

omni timore Dominis, non ſolùm Bonis & Æquis, ſed etiam Pravis. Quin & *Naturæ legem* adduxi, atque oſtendi, iſtiusmodi obedientiam, apud omnes quantumvis immanitate barbaras & impolitas gentes, pro primo ac penitus neceſſario univerſæ Hominum Societatis principio haberi.

EUB. Quid igitur Ille ad hæc omnia?

THEOPH. Subridens regeſſit; *Obediendum DEO potius quàm Hominibus:* Præceptum hoc paris autoritatis eſſe, cum omnibus illis quæ recitaveram: *Petrum*, quem laudaveram, Divini Spiritus impulſu eâdem uſum fuiſſe exceptione, neque dubitaſſe, Judices ſuos, licet cætera iniquiſſimos, ſibique infeſtiſſimos, ad hocce axioma, tanquam indubitatum, & apud omnes confeſſum revocare; *Judicate Vos Ipſi, an juſtum ſit vobis potius auſcultare, quam DEO?* Nec minus iſtuc ex ipſo Naturæ lumine conſtare, cum & *Socrates* hoc ipſum, iiſdem planè verbis, Judicibus ſuis reſponderit. Inſultans porrò me rogabat, an adeo jam oblitus eſſem *Arriani* mei, quem aliàs unà cum *Epicteto* perpetuum mihi Comitem aſciverim. Repetebat ejus monitum; ὅταν εἰσίῃς πρός τινα τῶν ὑπερεχόντων, μέμνησο ὅτι καὶ ἄλλος ἄνωθεν βλέπει τὰ γιγνόμενα, καὶ ὅτι ἐκείνῳ σε δεῖ μᾶλλον ἀρέσκειν ἢ τούτῳ: *Cùm ad aliquem ex ſupereminibus Poteſtatibus ingrederis, memento Alium quoque deſuper ea videre quæ geruntur, atque oportere Huic potius placere quàm Illis.* Addebat, id ne Græcis quidem mulierculis incognitum fuiſſe, cùm *Antigone Creonti* Tyranno ita reſponderit;

Act. V. 29. *Act. IV. 19.* *Arrian. in Epic. l. 2. c. 30.* *apud Sophoclem.*

οὐδὲ σθένειν τοσοῦτον ᾠόμην τὰ σὰ
Κηρύγμαθ', ὥστ' ἄγραπτα κἀσφαλῆ Θεῶν
νόμιμα δύνασθαι θνητὸν ὄντ' ὑπερδραμεῖν.
οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθές, ἀλλ' ἀεί ποτε

ζῇ ταῦτα, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.
Τούτων ἐγὼ ὐκ ἔμελλον, ἀνδρὸς ὐδενὸς
φρόνημα δείσας, ἐν θεοῖσι τὴν δίκην
δώσειν;

Neque exiſtimavi edicta tua tantum roboris habere, ut Numinis leges, quanquam literis non comprehenſas, ex ipſo tamen natura dictamine certiſſimas, mortalibus liceat violare. Neque enim iſta hodiè vel heri nata ſunt, ſed æternum vigent, neque unde appareant, quiſquam novit: QUAS EGO NULLIUS HOMINIS METU ADACTA UNQUAM VIOLAVERIM, NE NUMINI POENAS LUAM. Quin tandem me ad *Æſopum* Fabulatorem neſcio quid *Soloni* in convivio dicentem remittebat, atque ex omnibus Doxaſta noſter conficiebat, hanc ſuam exceptionem, *quòd DEO potius quam hominibus ſit obediendum*, non minùs quam illa humani obſequii præcepta quæ adduxeram, tùm naturali Mortalibus omnibus communi, tùm peculiari Divinâ lege præſcriptam eſſe, proinde ad obedientiam Principi in iſto negotio præſtandam ſeminimè teneri.

EUB. Solet iſthæc præſcriptio Rebellibus omnibus, & qui in ordinem redigi nolunt, quotidie in ore eſſe. Turbones omnes, ſeditioſi, Cerebroſi, Fanatici, Enthuſiaſtæ, Hypocritæ Zelotæ, & Phariſaica illa Viperarum progenies, quæ ſycophanticorum Hierophantarum tribum conſtituit, atque id genus alii Impoſtores, quotquot ſuæ ambitioni, avaritiæ, cæteriſque cupiditatibus Divinæ Majeſtatis nomen prætexere conſueverunt, perperuò hoc occinunt; *DEO potius quam hominibus eſſe obediendum*: atque iſto obtentu legitimam *Supereminentium* poteſtatem eludere, & mandata detrectare, humana jura omnia evertere, & leges arbitrio ſuo ſubjicere conantur. Quo nihil humano ge-

neri periculoſius ac peſtilentius dici aut excogitari poteſt. Hæc Tu Doxaſtæ Noſtro debebas demonſtraſſe.

THEOPH. Feci equidem, neque id indiligenter. Verum Ille protinùs regerebat; Tyrannos, & quotquot injuſtum vel intemperatum in alios imperium affectant, omnes illas à me recitatas obedientiæ humanæ præceptiones viciſſim perpetuò occentare; *Poteſtatibus nimirum ſupereminentibus eſſe obediendum non ſecus atque ipſi DEO, proinde juſtum cenſeri debere quicquid ab Ipſis ſit juſſum.* Ita & Eorum Mancipia atque iniquæ Dominationis Inſtrumenta, Aſſentatores, Gnathones, & cæterum iſtiusmodi ſervum pecus, ſi nulla pietatis & honeſti ratione habita, Dominantium lubidini, ſuisque commodis unicè inſerviunt, videri ſibi juſtiſſimam fœdi atque mercenarii ſui obſequii excuſationem attuliſſe, quando ajunt; *Id ſibi imperatum, neque fas eſſe detrectare*: quibus ſententiis itidem nihil ad fovendam omnis generis injuſtitiam, omnemque Humanæ Gentis libertatem funditus evertendam efficacius, adeoque nihil perniciosius proponi aut effingi queat.

EUB. Enimverò negari non poteſt, Homines ſanctiſſimas iſtas utriusque generis præceptiones inſtitutis ſuis adaptare, iisque, contra earum naturam ac tenorem, ad proſequendos fines ſuos quàm flagitioſiſſimè abuti. Unde omnino neceſſe eſt, earum abuſum à genuino uſu, & perverſam accommodationem à juſta praxi ſecernere, præſertim cùm ad omnes Homines omnesque propemodum Eorum actiones in omni vitæ genere pertinere videantur.

THEOPH. Hac ipſa de cauſa ſæpenumero optavi, materiam iſtam mihi dilucidiùs explicari, certosque *limites* definiri, quibus *obedientia* erga homines contineatur, quò & de aliorum actionibus rectiùs judicare, & meas absque erro-

erroris periculo aut formidine dirigere poſſim. Hinc nuper adeo non neminem ſuper hac re conſului, qui doctus dicebatur & pius, atque in iſtiusmodi cauſis verſatus. Is verò ſtupiditatem meam oppidò mirabatur, quod talia rogarem elucidanda, quæ per ſe cuique obvia & clara eſſent. Unde ſe egregie mihi ſatisfeciſſe exiſtimabat, poſtquam omnia illa præcepta conſimilibus dictis cumulata, & eum accurata deſignatione capitum & commatum ubinam ſcripta extent, ſæpiùs iterando mihi inculcavit, quaſi eo fine ad ipſum acceſſiſſem, ut à faſtidioſa iſta repetitione & battologia labantem meam memoriam confirmarem, non verò ut definitum eorum ſenſum, & rectam actionum mearum regulam ex ipſo addiſcerem. Inde igitur ad Alium me contuli, atque hujus quæſtionis petii enodationem, quam ille uno ictu expediit; *Deum ſolum Legislatorem eſſe, proinde me ad aliud non obligari, quàm quod ipſe præceperit.* In quo reſponſo tamen, ut ingenuè fatear, non omnimodè conquieſco.

EUB. Rectè judicas. Vel enim Conſultor ille hoc ſuo reſponſo nihil dixit quod ad rem faciat, vel potiſſimam maximèque neceſſariam partem illius obedientiæ, quæ hominibus debetur, adeoque divina in eam rem mandata, quæ paulò ante audivimus, funditus deſtruxit. Hoc enim ipſum; *Principibus obtemperandum eſſe,* Deus jubet: At quicquid ille jubet, hoc ipſo nobis eſt obſervatu neceſſarium. Quod igitur ille reſpondit, *Deum ſolum Legislatorem eſſe,* vel ad ſolvendam quæſtionem tuam nihil pertinebat, cum idem ille, utut SOLUS LEGISLATOR, juſſerit tamen præſcriptas à Principibus leges itidem non minùs ac ſuas obſervari; vel eò debet intelligi, ut nihil exiſtimes obſervandum, quàm quod Deus ipſe diſertè ac ſigilla-

tiam imperavit. Facilè autem vides hanc perſuaſionem maniſeſtè falſam eſſe, & quemadmodum omni hominum ſocietati, ita & huic axiomati, *Deo potius obtemperandum quàm hominibus*, directè repugnare.

THEOPH. Intelligo, tantoque impenſius Te ſententiam tuam rogo.

EUB. Quin potiùs collatâ operâ in verum ac definitum axiomatis hujus ſenſum inquiramus, quem ubi detexerimus, reliqua circa hanc materiam omnia plana erunt. Primùm, inter nos convenire puto, verba iſta non eò interpretanda eſſe, quòd *potiori & ſanctiori jure* Deo quam hominibus ſit obediendum. Quamvis enim id veriſſimum ſit, non tamen hoc impræſens ſpectamus.

THEOPH. Non ſatis perſpicio quid velis.

EUB. Adverte igitur, mi Theophile. Nunquid, ubi homines eadem præcipiunt quæ præcipit Deus, Nos uno eodemque actu Deo ſimul ac hominibus obedire & poſſumus & debemus. Ut Evangelii Præcones audias, & Deus & Chriſtiani Magiſtratus jubent. Eos igitur ſi audis, Tu Dei ſimul mandato & Magiſtratûs edicto obtemperas.

THEOPH. Ita eſt.

EUB. Nunquid tamen in eo immenſum eſt diſcrimen, quod Deo *propter Ipſummet*, Magiſtratui verò *propter Deum* obtemperas; Illi *directè* ac *primariò*, ob ſupremum Ejus & incommutabile in nos *Dominium*; Huic verò non niſi *indirectè* & *ſecundariò*, ob *munus* à Supremo Domino ipſi commiſſum.

THEOPH. Omnino.

EUB. Ergo, licèt utrique ſimul obtemperes, diſcriminis tamen hujus reſpectu dici poteſt; Te Deo *potiùs*, id eſt, *ob potiorem cauſam, & potiori atque majori jure* obtemperare

rare quam hominibus. Verùm hoc ſenſu axioma noſtrum in præſenti diſceptatione non ſumitur. Quòd ſi enim ita accipias, Tu Dei hominumque leges, tanquam *ſubordinatas, ſibique invicem conſentaneas* ſpectabis: Atqui nos de *oppoſitis* loquimur, ubi ſcilicet hominum juſſa vel conſulta Divinis præceptionibus repugnant. Quem ſenſum etiam illi quos Doxaſta laudavit Apoſtoli, & Socrates, & Arrianus noſter ſecuti ſunt, dum in illa cauſa, in qua verſabantur, obedientiam Deo *præſtandam*, Hominibus verò *denegandam* eſſe ſtatuerunt.

THEOPH. Intelligo quid velis; neque puto opus eſſe ulteriori explicatione. Cedò igitur tantùm regulam, juxta quam in ſingulis actionibus certò ac definitè poſſim dignoſcere, QUOUSQUE *obſequium hominibus præſtandum, quouſque detrectandum.*

EUB. An igitur exiſtimas Te axiomatis illius ſenſum eſſe aſſecutum?

THEOPH. Quidni? adeò rudis ſim, ut non intelligam quid ſignificent illa verba, OBEDIRE, DEUS, HOMINES, adeoque quis ſenſus ſit totius ex illis complexæ ſententiæ, DEO POTIUS QUAM HOMINIBUS OBEDIENDUM.

EUB. Quid ſi probavero, vix quenquam eſſe, qui, quando iis utitur, ad veram eorum ſignificationem attendat? Eamus ſodes per exempla. Infinita illa quidem ſunt, ſed ex infinitis paucula ſufficient. Meminiſtin' quinam inter Judæos dicti fuerint Kannain ſive Zelotæ?

THEOPH. Erant homines pii, qui Zelo Numinis accendebantur, ad exemplum Phinees, qui Zimri Principem tribûs Simeonis & Cozbi Paganam filiam Zur Principis Midianitarum in ſtupro palam deprehenſos, privatâ ſuâ autori- *Num. 25.*

tori-

toritate, Divinæ gloriæ Zelo inflammatus, haſtâ trajecit. quod factum Deus maximoperè laudavit, & duplici præmio, eoque ampliſſimo tùm publico tùm privato, eſt remuneratus. Nam & plagam, quæ in totum populum ſæviebat, propterea avertit, & ipſum Phineam omnemque ejus poſteritatem perpetuo Sacerdotio donavit, eoque Jus conſtituit, ut quivis privatus homo Alium in publico iſtiusmodi flagitio deprehenſum, ex Zelo pro divinæ legis gloria, occidat, neque judicii forenſis figuram aut Synedrii ſententiam expectet. Quo jure utens Matthithias ille in hiſtoria Maccabæorum, Judæum Modinæ ſacrificantem trucidavit. Nimirum ſanctiſſimus hic Zelota non ſolùm Regis Antiochi Miniſtris diſertè pro ſe & Filiis ſuis reſpondit, *ſe legi Divinæ, non verò Regis edicto obtemperaturum*, verùm etiam popularem ſuum, qui Regio mandato obſequebatur, tùm & Apellem Legatum Regis, trucidavit, aramque deſtruxit, Zeloque pro Dei lege & ipſe exarſit, & aliis accendit, per civitatem obambulans, altâque voce exclamans: *Quicunque Zelum habent & Dei fœdus obſervant, adeoque Deo potius obtemperant quam Regi, me ſequantur!* Hic igitur eorumque Socii & Imitatores dicebantur Zelotæ. Sed quorſum hæc omnia?

Seld. de J. N. & G. l. 4. c. 3. 4. 5.

1. Macc. 2

EUB. Mox audies. Nunquid etiam illorum Zelotarum meminiſti, de quibus paſſim Joſephus?

THEOPH. Omninò. Sectatores ſe ajebant ſanctorum illorum Zelotarum, atque à Zelo, id eſt, ardentiſſimo ſtudio divinas leges tuendi Deique gloriam promovendi, ſibi nomen aſſumebant, reipſâ tamen erant mortalium omnium flagitioſiſſimi.

Joſ. de B. J. lib. 4. cap. 15.

EUB. Tenes. Quando igitur Ipſi Eorumque Coryphæi Sacerdotes, Eleazar Simonis & Zacharias Amphicani filius,

filius, rapinis & cædibus omnia implebant, Pontifex verò Ananus aliiq; Populi Seniores ſive Proceres, Ipſos ab iſtiusmodi flagitiis dehortabantur, quid putas reſpondiſſe?

THEOPH. Procul dubio Zelum pro Dei cauſa obtenderunt, & primùm, (antequam eorum potentia eousque excreverat, ut ulteriori hypocriſi non opus eſſet,) reſponderunt, *Deo potius quàm hominibus obtemperandum.*

EUB. Jam adverte, quàm diverſa, imò contraria fuerit iſtius unius ejusdemque enunciati, in ore Apoſtolorum & horum Zelotarum, notatio. Ibi vox DEUS *Deum*, vox HOMINES *homines* nativo ſenſu ſignificabat; Hîc verò per vocem DEUS, *Diabolus*, per vocem HOMINES, *DEUS* debebat intelligi. Nunquid enim in eo quod agebant, & ad cujus comprobationem axioma iſtud allegabant, revera Diabolicum inſtinctum ſequebantur, Dei verò mandatum per Homines Pios ac Probos ipſis propoſitum rejiciebant?

THEOPH. Da aliud exemplum.

EUB. Dabo. Quando Imperator Valentinianus Primus in Occidentalibus Provinciis Arrianos opprimebat, Frater verò Ejus & Collega Valens in Orientalibus Imperii Partibus Orthodoxos Homuſianos graviſſimè perſequebatur, utrique & Arriani ſub Valentiniani ditione, & Orthodoxi ſub Valentis dominatu gementes, quisque pro tuenda profeſſionis ſuæ perſeverantia dictitabant; *Deo potius obediendum quàm hominibus.* Romæ igitur & Mediolani, in ore Eudoxianorum ſive Arrianorum, vox DEUS ſignificabat *Arrii placitum Concilii Ariminenſis autoritate approbatum, & Valentis edicto ſtabilitum;* Conſtantinopoli verò & Antiochiæ, eadem vox, eodem tempore, in ore Homuſianorum,

norum,

norum, ſignificabat *ſententiam Catholicam Nicænæ Synodi decreto repetitam, & Valentiniani firmatam lege.*

THEOPH. Si rem ita explicas, rectè præfatus es, infinitam ſubeſſe dicto illi ambiguitatem. Nimirum ſic in omnibus litibus, quæ inter Romanum Pontificem & Imperatorem reliquosque Reges ac Principes intercefferunt, Sacerdotes ſolebant dicere; DEO, id eſt, *Romano Epiſcopo* obediendum potiùs eſſe quàm HOMINIBUS, id eſt, *Imperatori* vel *Regibus.*

EUB. Idem & Aliis uſu venit. Sic cùm olim in iis locis verſarer, ubi Magiſtratus & Eccleſiaſticorum Ordo inter ſe diſſentiebant, ſæpiùs audivi plebeculam Clericis ſuperſtitioſè addictam dicere; *Deo potiùs Obediendum quàm hominibus*: ubi per vocem DEUS, *ſacros Antiſtites*; per vocem HOMINES, *Magiſtratum* intelligebat, quaſi Magiſtratus à Deo inſtitutus non eſſet, & quaſi quis, eo ipſo quo in Sacerdotũ claſſem relatus fuit, ceſſaret Homo eſſe, omnemque adeo humanitatem exueret. In *Scotiâ* abhinc aliquot annos accidit, ut nonnunquam, quæ in ipſis ſummis totius regni Comitiis, quod Parlamentum vocant, ſolemniſſimè decreta erant, per Synodum aliquam improbarentur. Ibi factio quæ Synodo adhærebat, ſolebat dicere; DEO potius, id eſt, *ſeditioſis & tribunitiis Concionatoribus*, quàm HOMINIBUS, id eſt, *Supremæ à Deo ſtabilitæ Poteſtati* eſſe obediendum. Ita ſuccurrit, quod modò hodie in elegantiſſimis *Burneti* Commentariis legi, fideli cuidam apud Britannos Præfecto, cùm in calamitatem quandam incidiſſet, ab amicis exprobratum fuiſſe, quòd *Regi* potiùs *mundano*, id eſt, *legitimo ſuo Principi*, quam *Regum Regi*, id eſt, *novarum rerum Machinatoribus ac Turbonibus* adhæſiſſet.

Burnet in Comment de Ducibus Hamilton. lib. IV. ſub finem.

THEOPH.

THEOPH. Certè ſi rem ita putes, nemo dicti hujus ambiguitates omnes enumeret. En quod mihi occurrit. Non ita pridem Principes quidam edicto prohibuerunt, ne Evangelii præcones in concionibus ſuis, inutiles, imò noxias, & non niſi ad hominum animos ac ſtudia diſtrahenda comparatas vitilitigationes Chriſtianæ Plebi proponerent. Ibi obſtinati, & conviciis jactandis innutriti Declamatores in pulpitis ubique vociferabantur; *Deo potius quàm Hominibus obediendum.* Quid quæſo ibi DEUS notabat?

EUB. Crediderim nil aliud notâſſe, quàm *impotentem publicè deblaterandi cupiditatem, conjunctam cum impudenti ſcholaſtico typho, atque ignorantia meliorum rerum.* Sed de his aliâs. Verbo abſolvam; non ſolùm Hypocritæ & Veteratores, verum etiam Cerebroſi, Superſtitioſi, Maniaci, Enthuſiaſtæ, vel *atram* quâ vexantur *bilem*, vel *Diaboli ludibria*, vel *ſomnia ſua & deliria*, DEUM vocant, cui, ſpretis HOMINIBUS, id eſt, *tùm divinis tum humanis legibus, quæ ab Hominibus traduntur atque coluntur*, ſit obtemperandum. Ita vides, innumeris modis contingere, ut Homines, ſive ex *ignorantia*, ſive ex quodam mentis *errore*, ſive ex *fucata malitia & doloſâ pietatis ſimulatione* abutantur vocabulo DEI.

THEOPH. An Ergo voci HOMINIBUS etiam ineſt obſcuritas.

EUB. Non æquè. Unus tamen occurrit ferè omnibus familiaris nec minus ridiculus error, quòd in materiis præſertim odioſis, ut quando Homines de Hominum nequitia, fraudibus, & univerſali corruptione, querimonias inſtituunt, Se ipſos tacitè eximunt, ita ut per Vocem *Homines* tantummodo Alios intelligant, quaſi Ipſimet in

 hom-

hominum numero non eſſent. Verùm hoc obiter dixerim. Cæterùm, pro præſenti noſtro inſtituto, per vocem HOMINES ſignificantur omnes illi, quotquot vel *jus Aliis imperandi* ſibi vendicant, vel *ſuadendi munere* funguntur, ſibique adeo obediri volunt, quâcunque *poteſtate*, vel *autoritate*, ſive revera præditi ſint, ſive præditi eſſe videantur; Reges adeò ac Principes, Antiſtites ſacrorum, Concilia, Tribunalia, Præfecti, Parentes, Demagogi, Oratores, atque uno verbo, *omnis creata ſive ſupereminens ſive ſubalterna* POTESTAS, *quatenùs aliquid mandatis Dei adverſum vel jubet vel conſulit.*

THEOPH. Teneo jam quidem planam & liquidam totius noſtri axiomatis explicationem: nondum tamen quam à Te petii regulam habeo, ad quam ſingulas actiones meas exigere, & ex qua certo cognoſcere poſſim, nunquid forte Hominibus, vel *plus* quam Ipſi Deo, vel *minùs* quàm Ipſe Deus juſſit, obtemperem.

EUB. Age. Nunquid certum eſt, Deum præcepiſſe, ut iis, qui Præfecti nobis ſunt, obediamus?

THEOPH. Certum.

EUB. Nonne id quod certum eſt, præferendum eſt minùs certo?

THEOPH. Annuo.

EUB. Ergo jam vides, *quòd ſi certò ſcias quippiam ab Humana Poteſtate præceptum eſſe, at non æquè certò & evidenter ſcias idipſum à Deo eſſe prohibitum, Humanæ Poteſtati Te debere obtemperare, neque licere iſtâ exceptione uti, quòd Deo potius ſit obediendum quàm Hominibus.* Hoc enim ſi faceres, certum Dei mandatum incertæ prohibitioni præferres; Verùm *ſi quid à Creata Poteſtate mandatum eſſe certò nôſti, & vel certiùs & evidentiùs, vel ſaltem æquè certò & evidenter cognoveris idipſum*

ipſum à Deo prohiberi, clarum eſt tibi exceptione iſtâ utendum, & Divinæ potius prohibitioni quàm humanæ præceptioni parendum eſſe. Id quod pariter valet, ubi Deus aliquid jubet quod prohibent Homines. Hanc regulam ſi obſerves, nunquam errabis, neque ulla circa hanc rem obveniet difficultas, ex qua Te non protinus expedias, ut, hîc quidem, nihil opus ſit immenſâ iſtâ quæſtionum & ſolutionum farragine, quâ Impoſtores illi, quos *Caſuiſtas* vocant, ſimplicium & piorum Hominum conſcientias irretire atque obruere ſolent.

Uſus eſt hoc canone Doctorum Eccleſiæ ſapientiſſimus *Auguſtinus*, & ex hoc principio difficillimas quæſtiones reſolvit. Ita alicubi, quid pio Militi ſub Imperatore ſit agendum; *lib. 22. contra Fauſt. c. 75.* *Vir juſtus*, inquit, *ſi fortè ſub Rege, Homine etiam ſacrilego, militet, rectè poteſt jubente illo bellare, civicæ pacis ordinem ſervans; Cui, quod jubetur, vel non eſſe contra Dei præceptum, certum eſt, vel utrum ſit, certum non eſt; ita ut fortaſſis reum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem oſtendat ſerviendi ordo.* Hujus autem regulæ perpetuum neque ulli errori obnoxium uſum ut meliùs & certiùs perſpiciamus, agedum exemplis aliquot experiamur, eamque primùm applicemus ad illud factum *Apoſtolorum*, quod paulò antè audivimus.. Prædicaverant Evangelium de Chriſto; eâ de cauſâ à Pontifice Maximo & Principibus populi in Concilium citantur; aſciti ſe ſiſtunt; ab iisdem jubentur ex Concilio exire; parent, exeunt:. revocantur; iterum parent, redeunt; cogitant enim hæc ſibi à Deo prohibita non eſſe, unde ſe omnino teneri ad obſequendum. Jam porro jubentur ab Evangelii prædicatione abſtinere; Hucusque paruerant, ſed hîc deſinunt parere; ſibi enim Evangelium prædicandi & cumprimis de Chriſti reſurrectione teſtandi munus à Deo commiſſum, æquè certò & eviden-

 ter,

ter, imò certiùs & evidentiùs nôrunt, quàm certò atque evidenter intelligunt, Pontificem & Seniores populi ſibi præfectos eſſe. Unde neceſſariò concludunt, cùm Iſtorum interdicta cum Dei edictis pugnent, quoniam utriſque ſatisfacere non poterant, Hujus potiùs quam Illorum voluntati parendum eſſe.

THEOPH. Intelligo. Jam ſine, ut etiam exemplum tentem. Nimirum & hanc regulam *Thebæi Legionarii* adhibuerunt: Hyberna agebant in Palæſtina; Jubet Diocletianus Imperator ut in Italiam veniant; Veniunt: Jubet ut Maximiano Cæſari obediant; obediunt: ut copiis ejus ſeſe adjungant; adjungunt; jubet Maximianus ut Alpes Gallicas ſuperent; Superant: ut ſeſe inſtruant ad prælium contra tumultuantes Bagaudas; ſeſe inſtruunt: certò enim & evidenter ſciebant iſthæc ab Imperatoribus ſuis, licet Ethnicis & Tyrannis, mandata eſſe, neque ipſis certò & evidenter conſtabat, quòd à Deo prohibita ſint. Jam verò Maximianus prætereà jubet, ut Diis ſacrificent. Id certò & evidenter nôrunt à Deo eſſe interdictum. Hìc igitur obſequium eorum ceſſat, maluntque omnes perire, quàm Summi ſui Domini violare mandatum.

Enarrat. in Pſalm. 124. EUB. Rectè! Ita de Chriſtianis ſub Juliano militantibus eleganter *Auguſtinus: Julianus exſtitit infidelis Imperator. Nonne exſtitit Apoſtata, infidelis, Idololatra? Milites Chriſtiani ſervierunt Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum qui in cœlo erat. Quando volebat ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, producite aciem, ite contra illam gentem, ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant Dominum Æternum à Domino temporali, & tamen ſubditi erant propter Æternum, etiam Domino temporali.* Jam & contrarium exemplum

plum experiamur. Regem cogita, qui in ſolemnibus atque legitimis totius ſui regni Comitiis legem ſancit, ut poſthac ii qui in infantia baptizati eſſent, quando adultiores evaſiſſent, prævio catechetico examine, ritu manuum impoſitionis confirmentur; tùm ut nonnunquam certis de cauſis ac pro re nata Baptiſmum & Sacram Cœnam privatim liceat adminiſtrare; itemque ut flexis genibus publicæ preces fiant; & ut tandem in memoriam nativitatis, aſcenſionis, reſurrectionis Chriſti, & miſſionis Spiritûs ſancti, certi quidam ac ſtati dies concelebrentur. Hæc, inquam, lege ſtabiliuntur in eo conſeſſu, ubi legitima totius regni Majeſtas reſidet. Jam ſunt aliqui regni ejusdem incolæ, cum quorum ſenſibus leges iſtæ non conveniunt; Hi obmurmurant, ſe Supereminenti Poteſtati non parituros; Deo votum nuncupant, & quaſi Ille, vel univerſali quâdam approbatione, vel peculiari & miraculoſo nutu, votum iſtud acceptaſſet, ſe fœdus cum Deo iniiſſe jactant; inde conveniunt, conjurant, Supremæ Majeſtatis juſſa reſcindunt, milites conſcribunt; tumultibus, cædibus, rapinis materiem præbent; Homines quietos & modeſtos, tanquam Eos qui Zelo careant, opprimunt; ex publicis muneribus, quibus per multos annos ſanctè & caſtè absque concuſſione & ſimonia præfuerant, ejiciunt; totum tandem Regnum cum Rege evertunt. Anne putas hos Homines regulam noſtram adhibuiſſe?

THEOPH. Non puto.

EUB. Enimvero certò & evidenter ſciebant Supremæ Majeſtati parendum eſſe; ſcire autem velim, unde æquè certò & evidenter ſcire potuerint prohibitum eſſe à Deo, ne adoleſcentes in Catecheticis ſolemniter examinentur, neve manus ipſis imponantur; vel Deo adeò graviter

-viter diſplicere, ſi Eccleſiæ Miniſter privatim infantulum morbo periculoſo laborantem, ex piorum Parentum voto Baptizet, vel ſtatis diebus illuſtriora Servatoris Noſtri geſta commemoret.

THEOPH. Profectò tale quid etiam Doxaſtæ noſtro accidit, quando nuper ſanctiſſimo mandato, ut, ad conteſtandam animi noſtri erga Deum devotionem, in poſterum publicè de geniculis oraremus, noluit obedire.

EUB. Id verò apprimè miror. Semper enim mihi viſus eſt homo religioſus, quamvis cætera refractariolus.

THEOPH. Imo ſibi viſus eſt hac in re multum ſapere; multaque attulit pro ſua opinione. Ajebat populum fidelem, & in Veteri & in Novo Teſtamento, ſolitum fuiſſe *ſtan-*
Nehem. IX. 5. *tem* orare, quin & diſertè juſſum, ut ad preces faciendas *conſurgeret*. Unde factum, ut locutio iſthæc, *ſtare coram Deo*, idem ſignificet quod adorare, & *ſtatio* pro oratione
Marc. XI, 25. ſumatur: Chriſtum Ipſum *ſtantibus* promiſiſſe peccatorum remiſſionem, ὅταν στήκητε προσευχόμενοι; & Publicanum, poſtquam preces ſuas *ſtans* peregerat, fuiſſe juſtificatum; neque iſtum precantis geſtum à Spiritu ſancto fruſtrà notatum eſſe. Unde concludebat, ſe mandato de geniculis orandi obedire non debere.

EUB. Verùm ille graviter errabat. Ex his omnibus enim non aliud poterat conficere, quàm quòd quidem per ſe licitum ſit *ſtantes* orare, nec tamen illicitum orare *flexo*
Eſd. IX. 5. *genu*. Nehemiæ Ezram reponere poteras, qui pronis genibus preces ſuas fudit, & Chriſti ipſius exemplum Luc. XXII. 41. & Petri Act. IX. 40. & Pauli Act. XX. 36. & Epheſ. III. 14. Sed quid opus in re clara?

THEOPH. Imò contendebat hodie Chriſtianis hunc geſtum prohibitum eſſe. Allegabat hanc in rem decretum

ſan-

Sanctiſſimæ Synodi *Nicænæ*, in quam nos omnes juramus, & cujus placita Sacratiſſimorum Imperatorum ſanctionibus in leges tranſiverunt. Ibi autem diſertè cautum, ne *die Dominico, aut feſtis Pentecoſtes preces genibus flexis peragantur.* Monſtrabat mihi in ipſo Codice univerſæ Eccleſiæ Canonem inter Nicænos genuinos ultimum; ἑςῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ θεῷ. *Viſum eſt ſacroſanctæ Synodo, ut ſtantes Deo preces perſolvant.* Addebat, quomodo hunc Canonem *Zonaras* in Scholiis ſuis, & *Alexius Ariſtenus* explicaverint: quorum poſterior ait; οὐ ΔΕΟΝ κλίνειν γόνυ ἐν ταῖς κυριακαῖς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς πεντεκοςῆς, ἀλλ' ἑςῶτας τὰς εὐχὰς ἀποδιδέναι τῷ θεῷ. NON DECET *genua flectere diebus Dominicis & Pentecoſtes, ſed oportet ſtantes Deo preces ſolvere.* Idque propter graviſſimas rationes, quibus Univerſa Eccleſia Chriſtiana etiamnum hodie tenetur, prout eas & *Auguſtinus & Autor quæſtionum ac reſponſionum ad Orthodoxos*, quæ Juſtino Martyri adſcribuntur, fuſiùs declarant. Nimirum τὸ ἐν τῇ κυριακῇ μὴ κλίνειν γόνυ, συμβολόν ἐςι τῆς ἀναςάσεως; *Genua dominico Die non flectere, Symbolum eſt reſurrectionis*, tùm Chriſti tùm noſtræ, ut qui hoc Symbolum rejicit, reſurrectionem ipſam negare videatur. Unde & *Baſilius Magnus*; ΑΝΑΓΚΑΙΩΣ οὖν τὰς ἐν αὐτῇ (ἡμέρᾳ κυριακῇ) προσευχὰς ἑςῶτας ἀποπληροῦν, τὰς ἑαυτῆς τροφίμους ἡ ἐκκλησία παιδεύει. NECESSARIO *igitur hoc Dominico die preces à* STANTIBUS *abſolvendas eſſe, Chriſtiana Eccleſia Alumnos ſuos docet.* Hæc mihi Doxaſta noſter, ne de veritate dubitarem, ex ipſis Scriptoribus prælegit, tùm & operoſiùs demonſtravit, hanc conſuetudinem non à Nicænis Patribus, ſed ab ipſis Apoſtolorum temporibus initium ducere. Teſtem hujus rei adduxit ipſum *Irenæum.* Dein ex *Tertulliano*, hæc verba legit,

In Pandectis Vet. Juris Canonicis editis, à Cl. Beveregio

Quæſt & Reſponſ. CXV.

De Spiritu ſancto cap. 27.

Iren. libro de Paſchate, apud Autorem Q. & R.

De Coron. Milit. c. 3. git, ubi graviſſimus hic Scriptor, de tota Chriſtiana Eccleſia loquens; *Die Dominico* NEFAS *ducimus de geniculis adorare.* Unde ajebat non mirum eſſe, quòd *Habeſſinorum* Eccleſia vetuſtiſſimorum rituum religioſiſſima obſervatrix *ſtare ſoleat inter Sacra, minimè verò in genua procumbere,* ut inter alia nos edocuit Illuſtris Æthiopicæ Hiſtoriæ Scriptor: & quòd hodienum *Ruſſi*, qui Græcæ Eccleſiæ partem faciunt, DETESTABILE *eſſe credant, poplitibus flexis Deum adorare: Eſſe enim imitationem Prætorianorum militum Pilati, qui ponentes genua ſua Servatori illudebant.* Nimirum Homines rudes ac ſimplices antiquiſſimum ritum ab Apoſtolicis usque temporibus derivatum religioſiſſimè obſervant, licèt veram ejus inſtituti cauſam & ſignificationem ignorent, unde aliam, eamque ridiculam, ſubſtituerunt. Hæc, & plura alia, quorum non memini, magno cum animi ardore mihi objectavit, mirificè ſibi hac in re applaudens Doxaſta, ac tandem; Egone igitur Princípis mandato obtemperem, contra totius & Meridiem & Orientem & Occidentem verſus latè patentis Eccleſiæ Chriſtianæ, ab ipſis Apoſtolorum temporibus deductam, & Oecumenicâ Synodo confirmatam, & à ſanctiſſimis Martyribus, & Fidelium Doctoribus conſtanter edoctam & excultam praxin? Equidem CONSCIENTIA mea tantum mihi facinus non permiſerit.

Ludolfi hiſt. Æthiop. l. 3. c. 6. ſect. 26.

Baro de Meyerberg in itinere Moſcovit. 1661. p. 51.

EUB. De CONSCIENTIÆ *obtentu*, ac *Satanæ Profundis ſub vocis hujus tectorio latentibus*, aliàs colloquemur. Si lubitum Tibi fuiſſet diſputare, poteras regerere, nos in Synodi Nicænæ Canones non jurare, ſed in Symbolum; neque Canonum illorum obſervantiam, ſed doctrinæ Arrianis oppoſitæ profeſſionem Juſtinianeâ lege injungi; qui ritum reſurrectionis indicem omiſerit, non propterea ipſum

ipſum reſurrectionis myſterium diffiteri; Irenæi librum de Paſchate hodie non extare, neque teſtimonium ex eo deſumtum legi niſi apud Pſeudo-Juſtinum; atque hunc Ipſum non aſſeverare, quòd *Statio* inter precandum ab Apoſtolis mandata fuerit, ſed tantùm quòd à temporibus Apoſtolicis conſuetudo iſta ſumſerit initium. Quin illum ipſum ſcriptorem, & in *Quæſtione* tanquam certum aſſumere, quòd *genuum inclinatio in precationibus Peccatores magis commendet Deo, divinamque permoveat commiſerationem*, & in *Reſponſione* ſtatuere, *Genuflexionem* non minùs commemorationem eſſe noſtri lapsûs atque miſeriæ, quàm *Statio* ſit reſurrectionis ſive ſpiritalis ſive corporalis ſacramentum; Porrò negari non poſſe, quin cæteroquin Veterum Chriſtianorum mos fuerit inclinatis genubus precari. Teſtem poteras adducere *Euſebium*; Vide quid de Chriſtianis ſub M. Aurelio militantibus ſcribat; ἐν τῇ πρὸς τοὺς πολεμίους παρατάξει γόνυ θέντας ἐπὶ τὴν γῆν, κατὰ τὸ οἰκεῖον ἡμῖν τῶν εὐχῶν ἔθος, ἐπὶ τὰς πρὸς θεὸν ἱκεσίας τράπεσθαι: *In ipſa conſtituta adverſus hoſtem acie genu in terram usque flexo, qui proprius precum noſtrarum mos eſt, ad ſupplicationes erga Deum converſos eſſe.* Adverte hunc Chriſtianorum proprium fuiſſe Characterem, ut genubus flexis orarent. Ex quo patet, *neceſſitatem illam ſtandi*, quam *Baſilius*, vel *Hieronymus* etiam adverſus *Luciferianos* urget, non niſi *Juris Poſitivi*, ac proinde utrumlibet geſtum *naturâ ſuâ* aut *Divino Jure* licitum eſſe. Sed his omnibus omiſſis, modò Doxaſta regulam noſtram adhibuiſſet, fieri non poterat, ut ullo hîc ſcrupulo laboraret. Certò enim & evidenter novit à Principe mandatum, ut genua in precibus flectantur; nequaquam autem certò & evidenter novit id à Deo prohibitum eſſe. Quapropter

Q. & R. *ſupra laud.*

Hiſt. Eccl. lib. V. c. 5.

pter certò atque evidenter & potuit concludere & debuit; *Principi hâc in re parendum eſſe. Nimirum in adiaphoris, ſuperioris judicio maximè credendum; quoniam ille vice Dei tibi dicit, quid expedit, quid decet*, ut rectè *Gerſon*.

Gerſon de Relig. part. 3.

THEOPH. Sed, ut in tranſitu hoc regeram; quid ſi extra hunc Principatum ad alias Eccleſias veniamus, ubi *ſtantes* orare ſolent?

EUB. Certè per eandem regulam ibi *ſtans* orabis. Cùm enim noſtri Principis mandatum extra territorii ſui fines ſe non extendat, ubi certò atque evidenter cognoveris hunc ſtandi geſtum alibi imperatum eſſe, Tuum erit Te met illi ritui conformare, quem illic loci, ubi verſaris, receptum vides. Prudentiſſimus Hipponenſium Præſul; *In his*, inquit, *nulla melior eſt diſciplina prudenti Chriſtiano, quàm ut eo modo agat, quo agit eccleſia, ad quamcunque devenerit: quod enim nec contra fidem, nec bonos mores injungitur, indifferenter habendum eſt*. Scilicet rem abſolutè ſpectando indifferenter habenda eſt; ſed ſi ad legem, & quæ legi æquipollet publicam conſuetudinem reſpicias, jam quod citra hanc indifferens erat, vel bonum vel malum evenit. Unde iterum Canonis noſtri Veritas quàm manifeſtiſſimè concluditur.

Auguſt. ep. 118. ad Jan. c. 2.

THEOPH. Agnoſco equidem veram eſſe regulam iſtam quam tradidiſti; ſubdubito tamen, an illa ſola omnibus in communi vita circa hanc rem obviis quæſtionibus ſolvendis ſufficiat. Verbigratia, ſi Princeps me jubeat in bellum prodire, atque ego dubitem an bellum juſtum ſit necne, quid ex hac regulâ mihi agendum?

EUB. Vel facultatem habes certò & evidenter de belli iſtius natura judicandi, vel non habes. Si prius, poſtquam bellum injuſtum eſſe certò & evidenter comperiſti,

ab

ab eo abſtinendum erit; ſi poſterius, juſſui Principis parendum.

THEOPH. Non reſpondes ad rem. Quæro enim quid mihi faciendum ſit, ſi DUBITEM de belli juſtitia.

EUB. Imo jam reſpondi. Quin imò ipſe Tibi jam reſpondiſti. Dum enim DUBITAS de belli juſtitia, utique certo & evidenter non noſti bellum illud injuſtum eſſe, contrà verò noſti certò & evidenter, quòd Principi ſit parendum. Certum autem eſt atque evidens, certa & evidentia dubiis & obſcuris præferenda eſſe.

THEOPH. At dum de belli juſtitia dubito, & in bellum tamen prodeo, temerè ago in re graviſſima, neque ago ex fide, ac proinde pecco, neque horreo offendere Deum.

EUB. Imò neque *temere* agis, neque *ſine fide.* Scis enim & credis Magiſtratui parendum eſſe; & ex hac *ſcientiâ* ac *fide* proficiſcitur Tua in bellum profectio. Unde neque dici poteſt Te *temere* agere, cùm ex certa ſcientia agas.

THEOPH. Saltem mihi incumbebat inquirere, an bellum juſtum eſſet neone; ut à dubitatione me liberarem.

EUB. Incumbebat ſanè, ſi officii Tibi in Civili Societate demandati ratio Te ad iſtiusmodi inquiſitionem certò & evidenter obligabat. Sin; evidens erat ut obedires, non æquè evidens, ut curioſè ea rimareris, quæ judicio Tuo ſubjici neque poterant neque debebant. Ipſa rerum gerendarum natura certò atque evidenter poſtulat, ut earum rationes ac modi non unicuique propalentur: quod igitur vulgo exponi non debet, id utique vulgus non tenetur inquirere, imò tenetur non inquirere: Interim tenetur ea obſervare, quæ certò & evidenter expoſita ſunt.

THEOPH. Videris hypotheſi Tuæ inſervire, ut regulæ Tuæ perfectionem defendas.

EUB.

EUB. Poſſem regerere, mi THEOPHILE, Te veritatis quidem evidentiâ convictum, ægrè tamen mihi adſtipulari, dùm à teneris aſſuefactus es Aliorum potiùs autoritatem, quàm rationem ſequi; id quod, hac præſertim in cauſa, mirum mihi videtur, quandoquidem ubi evidentibus Dei mandatis & publicis legibus obedire vereris, Ibi tranquillè conquieſcis, ſimulatque unus & alter Privatus Doctor autoritate ſua Te confirmet. Ne quid igitur hîc deſideres, dic, ſi me amas, quemnam ex infinito Caſuiſtarum numero admittas idoneum Tibi Doctorem.

THEOPH. Nolim neque *Scholaſticos Conſcientiarios*, neque *Politicos* illos Scriptores, *Grotium*, ipſique conſimiles Judices admittere. Cedò *Ameſium*. Certò enim perſuaſum habeo, Ipſum longè aliud ſentire.

EUB. Adeò evidens eſt quod dixi, ut Vir pius & intelligens diſſentire non poſſit. Inſpiciamus igitur quæ ille hac de re diſſertavit. Legamus ex *libri quinti de Conſcientia capite XXXII.* hæc pauca; *Milites inferioris ordinis, qui ſunt ſubditi Principi bellum gerenti, non tenentur, neque poſſunt accuratè examinare cauſas belli, ſed ſunt executores tantùm ſententiæ alienæ, & inſtrumenta, quæ non tàm moventur proprio Conſilio ac deliberatione, quàm cauſa principalis. Hi in cauſa dubia tutiorem partem ſequi debent. Sed tutius eſt, (ubi de nulla injuſtitia CONSTAT) ſequi juſſum Principis, & Conſulere ſuæ ac ſuorùm ſaluti, quàm alienæ.*

THEOPH. Acquieſco. Verùm ecce aliud exemplum. Sint Homines, qui de certis fidei dogmatibus ex ſacrarum literarum oraculis edocti, ſub Principe degunt alii religioni addicto. Hi juxta monitum Apoſtoli ἐπισυναγωγὰς (*Hebr. X, 24, 25.*) ſive conventus Eccleſiaſticos inter ſe conſtituunt. Prohibet eas Princeps ſolemni edicto, & inſtitutas deſeri jubet, quas

quas ipſas tamen neutiquam deſerendas, ſed colendas eſſe jubet Apoſtolus. Quid faciendum, & Utri parendum, juxta regulam Tuam? Vide quid nonnemo reſpondeat;

Tentanda primùm ſunt omnia, quæ leniendo Magiſtratûs animo ſervire poſſunt. Si id fruſtra omnino ſit, ſecreti licentia, opportunis, ſeu tempeſtivè, ſeu intempeſtivè, locus quærenda eſt. Si nec id tutò, aut ſinè periculo fieri poteſt, minuendi ſunt cœtus & crebrò iterandi. Quòd ſi iſtud etiam non ſuccedat, experiunda potius ſunt pericula & damna quædam, quàm intermittendum prorſus bonæ Conſcientiæ alendæ remedium. Nempe Conſtantia & patientia laſſandus eſt Magiſtratus, ne aliud quid in cauſa eſſe videat, quàm ſerium ac Conſtans bonæ Conſcientiæ ſtudium; quippe quod nec vi frangi, nec blanditiis ſe flecti patitur, ſed ſolis rationibus. Dices: quid ſi carceres, virgas, equuleos, rotas, cruces, laqueos & gladios intentet, adhibeatque Magiſtratus? Reſpondeo: Tum verò prudentiſſimè agendum, & obfirmandus adeò animus, ut ſi neceſſe ſit, quovis pretio, vel ſanguinis ac vitæ, redimere malim Conſcientiæ ſecuritatem & Dei favorem æternum, quàm contra eam

Epiſcopius in Reſp. ad quæſt. LII.

quic-

quicquam facere in Magiſtratus gratiam, deſerendo nempe cœtus iſtos, quos conſcientiarum noſtrarum alimentum ſuppeditare nobis credimus, & frequentando templum, ſive τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, *in qua contagio à pure & Veneno metuenda eſt; vel ſaltem continendo nos ipſos intra privatam Scripturæ Sacræ lectionem, & abſtinendo ab omni* αὐτῶν ἐπισυναγωγῇ. *Hoc enim diſertè vetat hic Scriptor ad Hebræos, & in Variis culpat ſerioque taxat, cùm ait,* καθὼς ἔθος τισίν. Non puto iſtum agendi modum ex regula Tua deduci aut demonſtrari poſſe.

EUB. Quouſque Princeps in iis, quæ ad religionem pertinent, imperium ſuum exercere poſſit ac debeat, aliàs videbimus. Nunc in præſenti argumento ante omnia examinandum, an cultus Divinus, in cœtibus publicis ab Ipſo imperatis vigens, *certò* atque *evidenter* ſalutiferæ fidei principia excutiat; id quod ſi certò atque evidenter Tibi compertum fuerit, Te illi adjungere non licet. Sin, Magiſtratui obedire teneris; neque licitum eſt ſegreges cœtus agere. Neque enim certum eſt aut evidens, cœtus illos, quos deſeri vetat Apoſtolus, opponi aliis Chriſtianorum Eccleſiis, imò certum eſt eos opponi religioſis Paganorum & Judæorum conventibus, ut ipſe *Episcopius* fatetur. Ubi igitur publicus cultus à Magiſtratu imperatus principiis ſalutiferæ fidei certò atque evidenter non repugnat, juxta Canonem noſtrum certum eſt, Magiſtratui parendum eſſe, potiùs quàm ob quæſtiones quas ad æternam ſalutem neceſſarias eſſe non

Epiſc. ſub im. reſp.

æque

æquè certò & evidenter nôſti, Supremæ Poteſtatis juſſa contemnere, Eccleſiam diſtrahere, caritatis officium negligere, Aliis offendiculo eſſe, & publicam turbare tranquillitatem: quæ omnia Divinis legibus certò & evidenter repugnant. Noſtram igitur regulam ſi adhibuiſſet *Epiſcopus*, longè aliter judicaſſet, neque, Vir cæterà ingenii haudquaquam obtuſi, in eodem & proximè antecedente reſponſo adeò apertè ſibi ipſi eſſet adverſatus. *Reſp. ad Quæſt. LI.*

THEOPH. Atqui mihi certum & evidens eſt Magiſtratum Conſcientiis imperare, ut non poſſe, ita neque conari debere.

EUB. Optumè. Verùm hîc non de vi Conſcientiæ inferenda agitur, quæ nulla neque eſt neque excogitari poteſt, ſed de Conformatione ſolummodo externorum actuum, qui Humano imperio ſunt expoſiti: Qua de re aliàs, De LIMITIBUS INTER SPIRITUALE ET CORPOREUM.

THEOPH. Jam mihi aliud in mentem venit, quod, quomodo juxta regulam iſtam elucides, non video. Principem pone, qui in flagranti delicto vivat, atque in eo perſeveret. Hic ſacræ Synaxeos Symbolum, quo non Dei tantùm promiſſio ſed & ſanctiſſima noſtra aſtipulatio continetur, ſibi exhiberi jubeat. Quid Illi à quo id poſtulat eſt faciendum?

EUB. Regulæ inhæreamus: Si ille à quo id poſtulat, genuinus ſit Dei Servatoris Chriſti Miniſter, & certò atque evidenter noverit Principem flagitioſam Chriſtiano homine indignam vitam degere, atque in ea perſiſtere; jam certum eſt & evidens, Eum Chriſtianæ Fraternitatis Sacramentum Principi citra prævaricationis crimen exhibere non poſſe; neque quenquam credo tàm inſanum eſſe ut hoc

 neget:

neget: hoc enim ipſo oſtenderet, ſe quid ſentiat aut loquatur neſcire, dum ea ſtatueret quæ *certò & evidenter* ſecum invicem pugnant.

THEOPH. Quid igitur genuino Chriſti Miniſtro hîc faciendum; Si talis tamen Princeps Chriſtianæ communionis Sacramentum ſibi exhiberi urgeat?

EUB. Principi non inſultandum, utpote quod ne Diabolo quidē Michael Archangelus fecit; neque adeò exiſtimatio Ejus coram Subditis aut Aliis lædenda, multò minùs tribunitiis concionibus traducenda. Hoc enim apertè & diſertè Divina Lex prohibet. Sed regulæ noſtræ conſentaneum eſt, quod, poſt innumeros alios, nuper adeò Juriſconſultus quidam haud incelebris; *Si tandem, ſpretis omnibus, Cœnæ adminiſtrationem urgeret Princeps, neque modeſtâ piâque deprecatione ſe liberare & impetrare poſſet Miniſter, ut propria ſponte his ſacris ſe abſtineat Princeps; Officio ſuo cedere potiùs quàm ſauciâ conſcientia ulteriùs præeſſe deberet.* Ita Deo daret quod eſt Dei, & Cæſari quod Cæſaris eſt, imò dum Cæſari daret quæ Deus dari juſſit, omnia daret Deo. Hoc verò ſi Miniſter non faciat, vel Hypocrita eſt, & Hominum ſolùm non Dei Servus, vel Principis ſui crimen & in eo patrando perſeverantiam, certò atque evidenter exploratam non habet.

Stryk. ad Brunnem. de Jure Eccleſ. lib. 1. cap. 6. pag. 243. Francf. ad Viadrum an. 1681.

THEOPH. Jam aliud negotium in mentem venit, de quo, ſi ad regulam iſtam Tuam attendiſſem, video me longè aliter fuiſſe judicaturum.

EUB. Ediſſere, quodnam fuerit.

THEOPH.

THEOPH. Conſuluit me aliquando nonnemo Amicorum meorum, an Hero ſuo, ſuper facto qnodam illicito, quod ipſo inconſulto ac priùs inconſcio ille ſuſceperat atque jam confecerat, teſtimonium efflagitanti, teneretur obſecundare.

EUB. Quid igitur Amico conſuluiſti?

THEOPH. Ut detrectaret, cùm factum ipſum illicitum eſſet.

EUB. At verò, mi Theophile, ubinam Deus prohibuit, teſtimonium præbere veritati, præſertim quando *ſupereminens poteſtas* id requirit? Si illicitum eſſet de re illicita teſtari, in criminum judicio nullus teſtibus locus foret. Vide quorſum aberremus, niſi ad certas agendi regulas attendamus. Sed forte illa Amici Tui teſtificatio approbationem facti induxiſſet?

THEOPH. Minimè! Hanc enim jam ſimpliciter & diſtinctè recuſaverat, atque ipſe Herus tum verbis tum ſcripto declaraverat, haudquaquam ſe ab Ipſo requirere, ut facinus Ipſum approbaret.

EUB. Forte igitur metuebatis, ne iſtuc teſtimonium Aliis peccandi vel malè judicandi occaſionem præberet?

THEOPH. Imò hoc ipſum iteratâ ſæpius ſuâ declaratione prævenerat Herus, ut teſtificatio iſta nemini eorum, qui conſcii erant, poſſet offendiculo eſſe.

EUB. Ergo forſan teſtimonii recuſatione res ipſa poterat impediri?

THEOPH. Nequaquam. Etenim jam peracta erat.

EUB. Fortè igitur pro teſtimonio illo congiarium aliquod Amico erat promiſſum: Ipſe autem putabat indignum eſſe ut mercenariam operam accommodaret?

THEOPH. Quin mihi affirmabat ſe ita cum Hero ſuo verſari, ut non ſolùm nulla nova præmia ex Ipſo exambiret, ſed & oblata commodorum augmenta firmiter recuſaret, ne horum occaſione ſe obnoxium redderet novis obſequiis, quibus anteà obſtrictus non eſſet.

EUB. Quænam igitur vera fuit cauſa, quâ inducti rem ſuâ naturâ licitam recuſaſtis?

THEOPH. Ut ingenuè fatear, verebar pro Amico, ne ſi mandato pareret, Aliorum ſibi invidiam & odium conflaret, eoque rebus ſuis obeſſet.

EUB. Atque in hoc ipſo, licèt res levicula videri poſſit, vos graviter tamen peccaſtis. Deus jubet, ut quævis Anima Supereminentibus Poteſtatibus obediat; in Veſtro igitur arbitrio ſitum non erat, obedientiam iſtam præbere vel detrectare. Neque Tibi licuit hâc in re aliam officii regulam comminiſci, quàm quæ modò ex divinis Oraculis & rectæ rationis dictamine eſt demonſtrata. Neque igitur licuit obtendere, illud quod juſſus erat Amicus Tuus, periculoſum, aut incommodum & moleſtum vel damnoſum eſſe, & quo aliorum odiis & perſecutionibus exponatur. Haſce enim exceptiones Deus legi ſuæ de obedientia erga Principes non adjecit. Hominibus autem integrum non eſt, excogitatis in commodum ſuum exceptionibus Divinam legem infirmare. Unica eſt exceptio, quam audiviſti ab Apoſtolis & Piis omnibus adhibitam. Petitur illa à Dei prohibitione. Cæteræ omnes non niſi figmenta ſunt, quibus Homines ἀνυπότακτοι ad lubidinem & inobedientiam ſuam obtegendam abutuntur. Quare vel de officiorum ratione *minùs edoctos* vel *Hypocritas* Eos eſſe oportet, quotquot viros Probos, qui non alio niſi *Liciti & Illiciti* diſcrimine obedientiam *ſupereminenti Poteſtati* debitam circum-

cumſcribunt, non dubitant criminari; quaſi hominum voluntati nimium morem gerant. Atque huc referendi ſunt illi, quos Apoſtoli vocant ἄλογα ζῶα, *Animantia ratione deſtituta, quippe quæ ſolo impetu aguntur, qui quæ non intelligunt calumniantur, neq; horrent de PRINCIPIBUS maledicere, Eosque deteriùs tractare quàm Angelorum Princeps Diabolum ipſum excepit.*

THEOPH. Agnoſco nunc vera eſſe quæ dicis. Verùm & hoc cogitandum, nos à natura ad procuranda commoda noſtra propendere, adeoque ingenioſos eſſe in comminiſcendis exceptionibus, quibus, ea quæ nobis moleſta ſunt, à nobis amoliamur. Quo facilius, ſpero, & mihi & Amico illi Meo incogitantiam noſtram condonabis, præſertim cum hanc ipſam ob cauſam adeo avidè petierim regulam mihi aliquam dari, ad quam in ejusmodi negotiis actiones meas in poſterum poſſim dirigere.

EUB. Sed ſemper memineris, ô THEOPHILE, quòd, quamvis Te in iis quæ licita ſunt, obſequioſum eſſe oporteat; in iis tamen quæ à Deo prohibita eſſe certò & evidenter cognoviſti, rigidus ſis & immotus, atque illum Conſtantis Viri characterem vitâ ac moribus exprimas, quem Poëta, Ethnicus licèt & ex Epicureorum tribu, elegantiſſimo hoc carmine expreſſit;

JUSTUM, & tenacem propoſiti virum Hor. l. 3. Od. 3.
Non Civium ardor PRAVA JUBENTIUM,
Non vultus inſtantis Tyranni
Mente quatit ſolidâ; neque Auſter

Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus;
Si fractus illabatur Orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

Ut autem conſtantiam à contumacia poſſis diſtinguere, eandem regulam, quam dedimus, adhibebis, cujus beneficio etiam Hypocritas à Viris Bonis dignoſces. Hi enim in iis quæ recta eſſe certò & evidenter demonſtratum habent, citra commodi ſui aut incommodi reſpectum, perſiſtunt: Illi verò, prout utilitas ſuadet, cerei ad quævis flecti, & ad quoſcunque auræ flatus vel arundine ſunt mobiliores.

THEOPH. Quæ hucusque ex Te audivi, mihi quidem ſatisfaciunt: Verùm miror, ſi regula quam tradidiſti adeò ſit evidentis veritatis, quî fiat, ut viri & eruditione & prudentiâ inſignes longè aliud doceant.

EUB. Quinam illi?

THEOPH. Pontificii Doctores, & inter Eos maximè fratres *Ignatiani.*

EUB. Non putem eousque impudentiæ Ipſos progredi audere, ut publicè ac diſerte doceant, Præfectis citra omnem exceptionem in omnibus eſſe obediendum.

THEOPH. Quid igitur ſibi vult perfecta illa *cæca obedientia* virtus, quam adeò magnificè deprædicant?

EUB. Odioſum iſtud nomen fortè noſtri Homines rigidioris diſciplinæ oſores excogitarunt, & imprimis regulari iſti *Obſervantiæ*, quâ Monachi præfectos ſuos proſequuntur, invidioſè impoſuerunt.

THEOPH. In eadem quidem olim ſententia eram: verùm aliud ex *Maffejo* & *Ribadeneira* me monuit *Holdsvvorthus.* Sed *Holdsvvorthum* dices, utpote noſtris partibus ad-

Lectione 43. ed. à Cl. Pearſono.

addictum, ſuſpectum eſſe. Teſtem igitur exceptione omni majorem audiamus Ipſum ſodalitii autorem *Ignatium*. En epiſtolam ejus ad Fratres *Luſitanos*, quâ nihil ſubtilius ſe unquam vidiſſe ait *Maffejus*, & quam propterea dignam exiſtimarunt, quæ regulis Societatis adjungeretur: *Maffejus lib. 3. de vita Ignat. cap. 7.*

Cùm ambigitur, expediat necne facere quod jubemur, periit celebris illa obedientiæ cœcæ ſimplicitas, cùm apud nos ipſos in quæſtionem vocamus, rectenè præcipiatur an ſecus.

Jam & ſub initium *Sectionis XVIII. Statuite vobiſcum Ipſi, quicquid Superior præcipit, Ipſius Dei præceptum eſſe & voluntatem: atque ut ad credenda, quæ Catholica fides proponit, toto animo aſſenſuque veſtro ſtatim incumbitis: ſic ad ea facienda quæcunque Superior dixerit, Cœco quodam impetu voluntatis parendi cupidæ, ſine ulla prorſus diſquiſitione, feramini.*

Vides Ignatium Ipſum perfectam hanc obedientiam appellitaſſe *Cœcam*, quod & Maffejus in vita ejus teſtatur; Ad *ſapientem hanc ſanctamque ſtultitiam Cœcæ, ut Ipſe appellabat, obedientiæ, ſuos, ut eſſent ad ſubita ac ſeria promptiores, interdum fictis etiam in rebus erudiebat.* *Lib. 3. c. 7.*

Nomen igitur Ipſe Ignatius impoſuit, neque aliud convenien-

venientius indere poterat. Nam ut alia prætercam, in admiranda illa ad *Luſitanos* epiſtola hoc unum agit, ut demonſtret, ad obedientiæ perfectionem atque tertium gradum eſſe enitendum, ut quis non ſolùm externos actus & voluntatem præfectorum voluntati conformet, verùm etiam intelligentiam & judicium ſuum exuat, Illorumque Judicio mancipet. *Negari non poteſt*, inquit, *quin obedientia comprehendat non ſolùm executionem, ut imperata quis faciat, & voluntatem ut libenter faciat, ſed etiam judicium, ut quæcunque Superior mandat ac ſentit, eadem inferiori & recta & vera eſſe videantur.* Hinc & media præſcribit, quibus ad ſummum iſtum obedientiæ Gradum perveniri poſſit: quorum primum eſt; *ut non in perſona Superioris hominem obnoxium erroribus atque miſeriis, ſed Chriſtum Ipſum, qui neque decipi poteſt neque decipere, intueamur, neque dubitemus, quin fideliſſima Domini Caritas Eorum miniſterio, quos nobis præfecit, nos deinceps gubernare & rectis itineribus ducere velit, ac proinde Superioris vocem & juſſa non ſecus ac Chriſti vocem excipiamus.*

Certè obedientiam iſtam, quâ requiritur ut omni judicio renuntietur, *Ignatius* non malè aut impropriè *Cæcam* dixit. Cui exactè conveniunt ea quæ in ſummario Conſtitutionum Societatis præcipiunt; *Ad ſuperioris vocem, perinde ac ſi à Chriſto Domino egrederetur, quàm promptiſſimi ſimus,* *Summ. conſt. §. 34.*

re

re quavis atque adeo literâ à nobis incohoatâ necdum perfecta relicta. Obeundum eſt quicquid nobis injunctum fuerit, omnia juſta eſſe nobis perſuadendo, omnem ſententiam ac judicium noſtrum contrarium Cæca quadam obedientia abnegando. Nam & ſibi perſuadeat, quòd, qui ſub obedientia vivunt, ſe ferri ac regi à Divina Providentia per Superiores ſuos ſinere debent, perinde ac ſi Cadaver eſſent, quod quoquoverſus ferri, & quacunque ratione tractari ſe ſinit; vel ſimiliter atque ſenis baculus, qui, ubicunque & quacunque in re velit eo uti, qui eum manu tenet, ei inſervit. § 35. §. 36.

Pulcre *Cadaveris* & *Baculi* ſimilitudinem adhibuerunt, quò oſtendant perfectionem Obedientiæ in eo conſiſtere, ut quis ſibi ipſi mentem exſecet, omnesque ſenſus eruat, atque in caudicem & ſtipitem tranſmutetur. Atque hæc, teſte *Maffejo*, *Ignatius* non præcepit tantùm, ſed & Ipſe præſtitit. Imò & iis, quorum juriſdictioni non ſuberat, cœcâ tamen obedientiâ parebat. Audi porrò, quid de Eodem Maffejus;

Romano quidem Pontifici, cujus in verba præcipuo ſacramento juraverat, ita erat præſto, ut ad ipſius nutum ſeſe paratum exhiberet, confecta jam ætate, unius baculi adminiculo, pedibus quocunque opus eſſet peregre proficiſci, De vita Ignatii L. 3. cap. 7.

vel etiam navigium aſcendere planè exarmatum, ſeq; eodem Pontifice jubente, mari ventiſq; ſine ulla dubitatione committere. Quem ipſius animum vir quidam primarius cùm haud ſatis probaret, & in ejuſmodi re Conſilium prudentiamq; requireret; prudentiam quidem non obedientis, verùm imperantis eſſe, reſpondit Ignatius. Et ſanè cùm in Societate noſtra virtutem hanc cæteris omnibus anteferret; tum nihil huic laudi tam contrarium dicebat eſſe, quàm in Superiorum juſſis & Conſilio examinando moram, vel potius arrogantiam, negabatq; obedientis nomine dignum haberi oportere, qui legitimo Superiori non cum voluntate judicium quoq; ſubmitteret. Medico quidem quoties ægrotaret, ita ſe dicto audientem præbebat, ut ejus monita pro oraculis duceret, ut quodammodo prudentiam penitus exuiſſe, & omnem ſuæ ſalutis curam & ſolicitudinem in eundem projeciſſe videretur. Cùm Stomacho graviſſimè laboraret aliquando ex nimio videlicet hepatis calore, adhibitus Medicus, quo Domus eo tempore utebatur adoleſcente, nec peritiſſimo, frigida cor-

corporis conſtitutioni cauſam illico tribuit, nec mora, quidquid excogitari potuit ad corpus & præcordia calefacienda, præſcripſit, ac primum feneſtras foresq; cubiculi, ne quid afflaret aura, obſerari diligenter juſſit; deinde languentem multa ſub veſte continere ſeſe; poſtremo quàm Calidiſſimo cibatu & exiguo mero, ſed quam auſteriſſimo refici. Quæ omnia Ignatius licèt ſibi, non levibus argumentis, minimè accommodata ſentiret, ac Medicum Ipſum nec literatiſſimum, neq; exercitatiſſimum ſciret eſſe; tamen ne cum extremo quidem vitæ periculo contra Ejus edicta nihil unquam effatus eſt. Æſtas erat ſumma; calores ut in urbe maximi: Ingenti ſtromatum pondere premebatur Ignatius: manabat è membris omnibus tanta ſudoris copia, ut culcitræ ac veſtes maderent; ac nihilominus ex præcepto ſe intra calida fomenta cohibebat ægrotus; ardebat ſiti, nihil omnino poſcebat; Diſcruciabatur doloribus acerbiſſimis; nullam edebat vocem; linquebatur animo interdum neque tamen ſignificabat; Deniq; perversâ, curatione eò adductus eſt, ut cùm ultimum ſibi diſcri-

men adeſſe intelligeret, Societatis adminiſtratione Patribus delegatâ, aditu cubiculi domeſticos prohiberet omnes, uno excepto Valetudinarii Curatore; atque id demum extitit ſignum, deſperatâ jam valetudine, ſe ad vitæ exitum comparantis. Itaque Patres, in re tam ſubita conſilio habito, cùm non deeſſent, qui Medici præſertim Junioris placita reprehenderent; Alexandrum Petronium, ætate provectâ Virum, & Medicæ artis laude præſtantem, extemplò acciri jubent. Is ut inſpexit Ignatium, genusque & ordinem adhibitæ medicinæ cognovit, per ſummam indignationem vociferatur, hominem calore necatum eſſe: pandi confeſtim feneſtras & oſtia, levari ſtragulis lectum, frigidæ hauſtus affatim dari æſtuanti imperat: quæ res prioris Medici inſcitiam planè coarguit; Siquidem refrigerato hepate, ventriculi tormina quievére, & obedientiæ meritis Pater auctus, priſtinam inſuper valetudinem brevi recepit. Rurſus cum jejunia cineralia ſeu Quadrageſimam, quamvis affecto corpuſculo perſeveranter nihilominus obſervaſſet, ipsâ denique feriâ quartâ Sanctioris hebdomadæ febri correptus eſt, nec dubitavit idem Alexander, quin totum id ex imbecillitate nimia provenisset; quocirca pulli gallinacei eſum ad veſperam illi præſcripſit, abiitque admodum incertus animi, utrùm Ignatius tali tempore juſſa facturus eſſet. Rediit deinde poſtridie, quæritque ſolicitus, num ſe refecerit pullo: cùm annuiſſet Ignatius Fatebor, inquit Alexander, ingenuè id quod res eſt. Complures non cuſtoditâ ſolemni abſtinentia nihilominus hoc triduo in morbum incidere, quibus ego cum acceſſitus, carnium cibatum indixerim, vix ægrèque ab iis impetravi ut obtemperarent; propterea quod per hos dies carnibus veſci nimis grave piaculum ducerent: Tu contra, peracto jam penè curriculo, ad ipſas metas meo monitu non recuſaſti deſiſtere. Hoc ego Pater ſatis mirari non poſſum. Ad ea Ignatius ſerena fronte, quæ animi tranquillitatem indicaret; Atqui obediendum eſt, inquit,

quit, nec plura in eam ſententiam effatus eſt. Quo reſponſo mirificè delectatus Alexander; & ſanctitatem viri magis magisque ſuſpiciens, totam rei geſtæ ſeriem ipſemet mihi deinde narravit. Porro præcepta iſthæc miraculis firmata, ex *Gregorio* & vitis Patrum recenſet Idem Ignatius in epiſtola ſæpius laudata; *Maurum ſancti Benedicti diſcipulum, cùm mandato Superioris lacum ingreſſus eſſet, merſum non fuiſſe. Alium à Superiore juſſum, ut ad ſe leænam duceret, cepiſſe illam & ad ſe duxiſſe.* Et *Bellarminus* ex vita S. Martini narrat, *quendam ad Superioris mandatum ardentem clibanum impunè ingreſſum; alium virgam aridam Storacinam abſque ſucco & radicibus per triennium integrum rigâſſe, donec flores & fructus produceret.* Quò pertinet *Arbor obedientiæ*, in Sancti Johannis Exigui Monaſterio, quæ ex Divi hujus baculo miraculoſè excrevit, poſtquam ex Superioris juſſu terræ infixus & quotidiè irrigatus eſſet. Quæ, ut prolixiùs, ita etiam jucundiùs apud Ipſos Autores legas: ut *Throgmortonum* taceam, qui in *Ipſo mortis articulo noluit animam exhalare, & Deo concredere, donec à Superiore aſſidente veniam petiiſſet atque impetraſſet*; ut ex *Everardi* apologia fideliter refert Venerandus Præſul *Prideaux*.

Epiſt. de Ob. Virt. lemm. 18.

De Monach. l. 2. c. 21.

Vansleb. in itinere ſecundo Ægyptiaco. l. 73.

Prideaux de religione juramenti ex edit. Cl. Heideggeri, pag. 502.

EUB. Vera hæc quidem omnia eſſe fateor, mi Theophile, ſed verum tamen manet illud quod dixi; Neque Ignatium, neque quenquam ex Ejus ſequacibus, multò minus cæteros Pontificios eousque prorupiſſe impudentiæ, frontemque adeo perfricuiſſe ut auſint noſtrum axioma & Canonem negare. Tanta eſt vis Veritatis!

THEOPH. At non video quomodo hæc conſiſtant.

EUB. Laudaſti *Ignatii* epiſtolam ad *Luſitanos*. Cedò inſpiciamus. Nunquid hîc vides iſta verba ex *Bernhardo*, *ſive Deus ſive Homo Vicarius Dei mandatum quodcunque tradiderit*,

derit, pari profectò obſequendum eſt curâ, pari reverentiâ deferendum, ubi TAMEN DEO CONTRARIA NON PRÆCIPIT HOMO. Lege & ultima verba *ſectionis XVIII. IN OMNIBUS REBUS; QUÆ CUM PECCATO MANIFESTO CONJUNCTÆ NON SUNT.* Expende imprimis quæ habet *Sectio IX.* quæ certè ejusmodi ſunt, ut *Maffejus* non immeritò laudem ſubtilitatis epiſtolæ huic attribuiſſe videatur. Nimirum *Ignatius* poſtulabat à perfectæ obedientiæ Cultoribus, *ut non ſolùm idem velint, ſed & idem ſentiant quod Superior, Ejusque judicio judicium ſuum ſubjiciant, QUOAD POTEST DEVOTA VOLUNTAS INTELLIGENTIAM INFLECTERE.* Nunc audi, quid porro addat; *Quæ vis animi* (intelligentia ſcilicet) *tametſi non eâ, quâ voluntas pollet libertate, prædita eſt, atque ipsâ naturâ fertur ejus aſſenſus in id quod ſibi veri ſpeciem præbet; tamen multis in rebus, in quibus videlicet COGNITÆ VERITATIS EVIDENTIA VIM ILLI NON INFERT, poteſt voluntatis pondere in hanc potius quam in illam partem inclinari.* Et ſub finem ejusdem ſectionis, iis verbis quæ adduxiſti, *omnia Superiorum mandata ac ſenſa videri debere recta & vera*, hanc limitationem ſubjicit quam Tu omiſiſti, QUATENUS, UT DIXI, VI SUA POTEST VOLUNTAS INTELLIGENTIAM FLECTERE. Quibus verbis ſignificat, ſaltem iis hominum mandatis, quæ quòd iniqua ſint ignorare haud poſſis, obtemperandum non eſſe. Allegaſti *Summarium conſtit. Societatis.* At vero inſpice *articulum XXXI. Voluntatem & judicium ſuum cum eo quod Superior vult & ſentit in omnibus rebus*, (UBI PECCATUM NON CERNERETUR) *omnino conforment.* Laudaſti *Bellarminum.* At vide, quid eodem illo capite ex *Baſilio*, ut ipſe quidem putat; *debere Monachum Præpoſito parere, neque diſcutere quid ſit quod præcipitur, MODO NON SIT MANIFE-*

NIFESTE PECCATVM. Atque hanc exceptionem aut diſertè ſemper apponi debere, aut ubique tacitè intelligi, nemo credo vel ipſorum illorum Sophiſtarum, quos Caſuiſtas vocant, negaverit.

THEOPH. Ab iſtiuſmodi Nugonibus Bibliothecam parùm inſtructam habeo. Sed ecce Patrem *Laymannum*, qui jam nobis ſit Aliorum inſtar. *Theol. Mor. l. 4. tract. 5. c. 9.*

EUB. Benè. Evolvamus, legamus quid reſpondeat ad quæſtionem; *Ad quid obligetur religioſus ratione voti obedientiæ, & quibus modis illud violetur?* R. *Votum obedientiæ violat religioſus, ſi non præſtet ea quæ Superior præcipit cum voluntate Eum obligandi ſub culpa, dummodo quæ præcipiuntur mala non ſint, atque ordinis inſtituto & regulis conformia.* Reſpice hùc paulo inferiùs, ubi diſtinguit inter *obedientiam imperfectam, perfectam, & indiſcretam*, quam poſtremam dicit eſſe, *ſi quis obedit contra legem Dei vel contra regulam ordinis.* Imò vide quomodo hic *Mirandæ* placitum exponat. Dixerat Ille: *Regularem non obligari ad obediendum Prælato indifferentia imperanti.* Concedit hoc *Layman*, & dicit, *verum eſſe, ſi appareat Prælatum vanè & inutiliter, nulloque bono fine præcipere.* Si exceptio iſtiuſmodi in indifferentibus locum habeat, quis eam neget in iis quæ à Deo prohibita ſunt? Ais Pontificos obedientiam Cœcam laudare. Ita ſanè. Sed lege de ea re *epiſtolam nonam de hæreſi imaginaria*, ubi Scriptor Pontificius docet, *Cœcam dici, non quòd nos privet lumine fidei, aut diſcrimine inter bonum & malum, ſed quod in nobis tollat vana Philautiæ & cupiditatis cogitata*; atque *inter* alia *Bernhardi* & *Gregorii* dicta etiam iſthuc laudat Divi inter Ipſos Franciſci Saleſii; *Stultitia eſt credere, quod Cœca obedientia in eo conſiſtat, ut quis quoquo modo quicquid imperari poſſit, exequatur, ETIAMSI DEI MANDATO CONTRARIUM SIT.* *Les imaginaires du Sr. de Danvillers.*

Bern-

Bernh de precepto & Diſp. c. 12.

Bernhardi mentionem feciſti. *Bernhardum* audi. Cùm dixiſſet, *ſive Deus ſive Homo Vicarius Dei mandatum quodcunque tradiderit, pars profectò obſequendum eſt curâ, pars reverentia deferendum* mox ſubdit; *Ubi TAMEN DEO CONTRARIA NON PRÆCIPIT HOMO. Quod ſi contigerit, pergendum indubitanter conſulo in Petri ſententiam, quòd Deo obediendum magis quam Hominibus. Aut enim reſpondendum hoc cum Apoſtolis, aut cum Phariſæis certò audiendum; Quare vos tranſgredimini mandata Dei propter traditiones veſtras?* Quæ verba ad hanc ipſam quæſtionem affert graviſſimus Lovanienſium Theologus *Sinnichius*. Sed ſi ſententiam à Romana Eccleſia approbatam cognoſſe velis, inſpice per compendium, quæ in *Decreto Gratianus* collegit pulcerrimè & accuratè dicta, quibus unum hoc adde, ex aureolo illo Cardinalis *Bonæ* libello. Hic quidem dixerat: *Suſcipiendum eſſe Superioris edictum, velut emiſſa divinitus vox, nullâ quæſitâ præcepti causâ vel motivo. Neſcit ſa. licare qui perfectè didicit obedire. Moneat Superior, jubeat lex, dicat quid me velit facere: Non diſco, non diſputo, non excuſo: Sed ſimpliciter & velociter pareo, paratus ad omnia, ſeu facilia ſeu ardua, pars gaudio & promtitudine exequenda.* Sed vide quid ſubjiciat; *Unum eſt in quo refractarius & contumax eſſe potes, ſi quis nimirum à Bono Te retrahat, & adverſus Dei legem impellat. Cætera omnia conſtanter & ſine murmure exequi debes.* Certum igitur eſt atque indubitatum, neminem eſſe ex *Ignatii* Sodalibus, multò minus ex Aliorum *Pontificiorum* diſcipulis, qui regulam noſtram negare auſit.

Sinnich. Saul Ex rex l. 1. c 78.

XI. q. 3.

Bone Manuduct. ad cœlum cap. 24.

THEOPH. Ego vero non ſatis perſpicio, quo modo ea quæ hîc adduxiſti, cum iis conciliari poſſint, quæ Ego attuli.

EUB. Nemo facilè negaverit, in Eccleſia Romana

atque

atque inter ipſos Ejus Doctores exiſtere Viros cordatos & Graves permultos, qui Cæcam illam obedientiam, eo ſenſu quo Tu primùm eam expoſuiſti, tanquã Homine, præſertim Chriſtiano indignam rejiciunt, atque eum quem dedimus Canonem apertè probant & defendunt. Certè incredibile eſt, Eos qui Ipſum Pontificem Maximum erroribus, tum circa facta tum circa fidem, obnoxium eſſe publicè & conſtanter affirmant, Eos, inquam, ſtatuere, unicuique Præpoſito citra omnem exceptionem tanquam Ipſi Deo parendum eſſe, cùm Ipſi omnium Præpoſitorum Principi, Epiſcopo ſcilicet Romano, obſequium hoc denegent. Vel quis credat, Curiæ Pariſienſis Conſiliarios *Caſtellum* aut *Ravaillacum* à ſummo læſæ Majeſtatis crimine ejusque ſupplicio abſolviſſe, ſi dixerint, ſe in conſcientia obligatos fuiſſe ad perpetranda crimina, quæ ſibi à Superioribus præſcripta fuerint? Hos igitur ſecerne à verſutis illis Machinatoribus, quibus non alia religio, quàm ut aulæ Romanæ vel Ignatianæ Societatis potentiam ſtabiliant, atque adaugeant: Cui inſtituto promovendo nihil efficacius inſervit quàm iſta perſuaſio, quod Superiorum juſſa, nullâ habitâ quarumcunque aliarum legum ratione, absque ullo examine aut judicio, ſint exequenda.

Hoc fine *Ignatius* porrò docet, quòd *Cæca obedientia æquè privatis erga proximos Superiores, atque Rectoribus Præpoſitisque localibus erga Provinciales; Provincialibus erga Generalem; Generali denique erga illum, quem Deus ipſi præfecit, nempe ſuum in terris vicarium, Romanum Pontificem, ſit obſervanda.* Ita ſcilicet *Maffejus* nobis refert, cùm *Ignatius* & cæteri Patres de conſtituenda Societate deliberaſſent, decretum ipſis fuiſſe, ut unus aliquis deligeretur, cui omnes in terris tanquam Chriſto parérent, in cujus verba jurarent, denique

Ep. ad Luſit. ſect. 20.

In vita Ign. l. 2. c. 9.

cujus

cujus ſibi nutum ac voluntatem inſtar Divini cujusdam Oraculi ducerent. Facilè colligis, mi *Theophile*, poſt hominum memoriam nullum unquam extitiſſe machinamentum potentius ad ſtabiliendam abſolutam atque univerſalem tyrannidem. Diſpliceat Pontifici aut Solipſorum turbæ Imperator aliquis, Rex aut Princeps; Sit ille veneno, ſicâ, pyrio pulvere è medio tollendus; evertendum aliquod imperium, & Eccleſiæ, id eſt Romani Epiſcopi Dominio, ſubjiciendum; partes demandentur ſuperſtitioſo alicui Homini *Cæca obedientia* perſuaſione imbuto. Hic ſine ullo examine capeſſit juſſa, meritum obedientiæ præmium, æternam laureolam vel aureolam, ut vocant, ſive adoream poſt ævum hoc recepturus: per ſaxa, per ignes advolat, facinus læto animo ſuſcipit, conficit. Quid humano generi exitioſius aut periculoſius excogitari poſſit? Hæc facilè omnes vident nimis invidioſa eſſe. Igitur ne pro Divinorum humanorumque omnium jurium manifeſtis Infractoribus habeantur, non audent exceptionem iſtam prorſus omittere. Ponunt igitur eam, ſed in obſcuro loco, rariſſimè & paucilſſimis verbis, ac prorſus defunctoriè. Regulam interim absque ulla exceptione ubique & prolixè inculcant, & cœcam iſtam quam dixiſti obedientiam miris laudibus extollunt, atque à Deo ipſo miraculis approbatam affirmant. Quæ omnia eò comparata ſunt, ut diſcipulis quidem ſuis ideam abſolutæ illius obedientiæ ingenerent, eâque ad propoſitum ſuum abutantur, & tamen, ubi opus eſt, ad declinandam apud Probos & Cordatos omnes invidiam, peſtilentiſſimum iſtud ſuum dogma excuſare, vel atrocitatem ejus tegere aut extenuare poſſint. Hæc ex iis quæ ab utroque noſtrûm jam modò allata ſunt, manifeſte patent. Quàm acer & copioſus eſt *Ignatius* in epiſtola illa, ut perſua-

ſuadeat judicium omne abdicandum eſſe! quod ſi fiat, utique diſcerni non poteſt, quid Dei voluntati conforme, quid Contrarium ſit, adeoque omnis exceptio præcluditur. Sed quam parcè, nempe unico tantum verbulo, exceptionem noſtram attingit! Obiter quidem ait in omnibus obediendum, QUÆ CUM PECCATO MANIFESTO CONJUNCTA NON SUNT. Sed & hîc ad novam fallaciam attende. *Peccata* excipit MANIFESTA. Primò non vult in naturam præceptorum inquiri, ne fortè quod iis ineſt peccatum *manifeſtum* fiat. Deinde *Cuinam* fiat manifeſtum? certè homini judicanti: atqui ille ſubditis ſuis *omni judicio interdicit*. Quomodo igitur ipſis peccata devenire poſſint *manifeſta*? Dum ſtatuit intelligentiam à voluntate inflecti debere ad obſequium, modò id fieri poſſit; nunquid hoc unum intendit, cognitionem veritatis, quæ Superiorum mandato contraria eſſe queat, ſedulò & omni ſtudio evitandam eſſe, quantum intelligens hominum natura patitur? Quo ipſo quid aliud docet, quàm virtutum omnium Principem & coronam in eo ſitam eſſe, ut, quantum humana natura patitur, eò allaboremus, quò *intellectus noſter cæco imperio mancipetur*.

In *conſtitutionibus* verò *Societatis* ſemel tantum & in tranſitu, interjectâ exiguâ parentheſi ait, UBI PECCATUM NON CERNERETUR. In ſubſequentibus verò §. 51. absque omni limitatione diſertè præcipit, ut CADAVERIS & BACULI *inſtar ſimus, & omnia quæ nobis injunguntur, nobis perſuadeamus juſta eſſe.* Quod ſi feceris, quomodo obſecro fieri poteſt, ut peccatum cernas? Vides igitur mera ludibria eſſe & fallacias. Attende etiàm ad *Bellarmini* dolum. Quid cœca obedientia ſit nuſpiam definit, ne ſe nimis apertè prodat. Sed tantùm rationes adducit, & fa-

F 2 bulosa

bulosa miracula recenſet, ex quibus unicuique licet colligere, parendum eſſe abſque ullo judicio aut exceptione. Certum igitur eſt, mi Theophile, *Ignatianos* fratres exceptionem noſtram, cùm à tota Catholica Eccleſia approbata, à rectâ ratione dictata, ab Apoſtolis, Martyribus & Doctoribus omnibus inculcata ſit, apertè rejicere non audere, ſed eam tamen ita premere, neq; ejus, niſi, quod ajunt, dicis gratia meminiſſe, ut in ipſa praxi evaneſcat.

THEOPH. Ergò hi tamen modeſtiores & verecundiores videntur *Hobbeſio*, cui cùm conſtitutum eſſet *Cæcam* planè obedientiam ſubditis perſuadere, apertè & abſque ulla pudoris ſpecie id egit, quando pro primis cauſis, quibus civitas diſſolvitur, has duas opiniones ponit; *Judicationem boni & mali ad ſingulos pertinere, & ſubditos peccare, ſi Principum ſuorum mandato, quæ ſibi videntur injuſta eſſe, exequuntur.* Has ille Orationes diſertè affirmat erroneas eſſe, & ſeditioſas, atque obedientiæ civili penitus adverſari, idque etiam putat ſe evidenter demonſtraſſe.

Hobbeſ. elem de Cive cap. 12 & Leviath. c. 29.

ELIB. Neque ille tamen exceptionem noſtram auſus eſt rejicere. Exertè ait alicubi, *multos eſſe caſus in quibus Obedientia negari jure poteſt, quemadmodum ſæpiùs poſſit accidere, ut Princeps jure ſuo abutatur, & contra leges naturales, id eſt, contra Deum peccet.* Et alibi, ad quæſtionem, *Quid ſi Civitas directè imperet Deum contumelia afficere, vel prohibeat colere?* reſpondet, *non eſſe obediendum.* Paulo poſt itidem quærit. *Quid ſi homo vel Curia cui commiſſa ſumma Poteſtas ſit, illos jubeat ſe coli illis attributis & actionibus, quibus colendus eſt Deus?* Tùm reſpondet; *Attributis quibus ſignificamus ſentire nos, hominem aliquem ita imperium habere, ut à Deo non dependeat: vel eſſe immortalem, vel potentiæ infinitæ, & ſimilibus, quanquam jubeant Reges, abſtinendum eſt. Sicut & actionibus*

Elem. de Cive c. 6. art. 13.

Elem de Cive c. XV. art. 18. & 19

nibus idem ſignificantibus. Et ſub finem iſtius capitis; *Procedunt peccata hic ſimiliter ac ſi ſupponeremus, aliquem hominem eſſe ſupremum Regem, qui abſens regnaret per ProRegem, contra quem quidem peccarent illi qui ProRegi non obedirent in omnibus, excepto ſi regnum ſibi ipſi arrogaret, vel alii tradere voluerit. Illi vero qui ita abſolutè Eidem obedirent, ut illud non exciperent, rei Majeſtatis dicerentur.* Quo pertinet quod *cap. XVIII.* ait; *ſi Principes facere juſſerint quæ puniuntur à Deo morte æternâ, inſanum eſt non potius mori mortem naturalem, quam obediendo mori in æternum.*

THEOPH. At quo pacto iſta omnia inter ſe concilies?

EUB. Fortè non adeò difficile fuerit. Cùm enim nemo poſſit in alium, adeoque nec in ſummam Poteſtatem, conferre ea quæ ipſe non habet, nemo autem conſtanter facultatem habeat mentem ſuam in veritate dignoſcenda impediendi, conſequitur facultatem iſtam transferri non poſſe, ac proinde illam exemtam eſſe ex numero earum rerum, quæ Principi ſunt ſubmiſſæ. Verùm operæ pretium non eſt, nunc in id inquirere. Sufficit *Hobbeſium* non auſum fuiſſe eò dementiæ & impudentiæ prorumpere ut axioma noſtrum & quam regulam dedimus conſtanter negaverit.

THEOPH. Unum adhuc occurrit, quod regulæ noſtræ repugnat, quodque ex ſubtiliſſimo *Caramuele* addidici: *Qui probabiliter putat ſe violaturum eſſe legem Dei, faciendo quod lege humana injicitur, poterit alterutrum facere, id eſt obedire vel non obedire* Rationem addit; *quia non poteſt una contradictionis pars eſſe probabilis, & altera improbabilis. Ergo ſi in tali caſu eſt probabile, quòd actio humanitùs præcepta legi Divinæ opponatur, etiam erit probabile quod non opponatur, &* *Caram. Lobkovviz in cap IV. Bernh de præc. & Diſpenſ.*

E 3 *cùm*

cùm quæcunque probabilis ſententia ſit ſecura in conſcientia, alterutri poterit ſubſcribi.

EUB. Inſtituti mei non eſt digredi hîc ad materiem de *probabilitate* ab aliis dudum occupatam. Axioma & regula noſtra de quibus loquimur, non pertinent ad *probabilia*, verum ad ea quorum vel utrumque vel alterutrum ſaltem eſt *evidens*. Quòd ſi ergo evidenter noſti aliquid à legitima poteſtate humana præceptum eſſe, & probabiliter tantum putas, id ſpeciatim à Deo eſſe interdictum, certè teneris ſequi illud quod evidens eſt, adeoque humanæ legi obedire, utpote cui ut obedias, Deus Ipſe, univerſim quidem ſed tamen evidenter juſſit, alioquin certo & evidenti Dei mandato inevidens & incertum præferres. Immota ergo manet regula noſtra.